

AKS - "Itäkarjalaisten ja inkeriläisten heimoveteraanien muistotilaisuus"
Ostrobotnia la 19.9.2026 klo 15.00

(Kunnioitetut sotiemme veteraani ja lotat), perinneyhdistyksen arvoisa herra puheenjohtaja, hyvät isänmaalliset ihmiset, hyvät naiset ja miehet,

Olen iloinen ja kiitollinen, että saan esiintyä tässä teidän heimoveteraanien muistolle järjestetyssä tilaisuudessanne. Puhun tänään Vapaussodan Perinneliiton emerituspuheenjohtajana ja Pajarin Poikien Perinneyhdistyksen puheenjohtajana. Ajatukset ovat reservin kenraalin esittämiä.

Edellisen kerran esiinnyin teille helmikuussa 2012 Vapaussodan Perinneliiton silloisena puheenjohtajana AKS:n perustamisen 90-vuotisjuhlassa ja sen seremoniakäyttöön tarkoitetun lipun naulaus- ja vihkimistilaisuudessa.

Puhetta valmistellessani tutustuin perinneyhdistykseen emo-organisaation AKS:n 22-vuotisiin vaiheisiin. Seuran alkuperäisenä tavoitteena oli Itä-Karjalasta Suomeen tulleiden pakolaisten avustaminen. Sittemmin tavoitteiksi tulivat myös yleisesti heimoyhteyden, kansallistunteen ja maanpuolustustahdon kohottaminen.

Maanpuolustuksen merkitys kohosi AKS:n piirissä 30-luvun loppua kohden. Jo vuodesta 1930 lähtien oli seuraan pyrkijän ollut osoitettava "palvelusuhteensa vakinaisessa väessä taikka ellei vielä ole asevelvollisuuttaan suorittanut, kutsunta-aika, lykkäyksen saanti ja syy vapauttamiseen". Kolme vuotta myöhemmin edellytettiin suojeluskunnan jäsenyyttä ja vastaavasti sisarjärjestön Akateemisten Naisten Karjalaseuralaisilta kuulumista lottiin.

Oma kiinnostava tarinansa kaltaiselleni upseerille on kysymys ammattisotilaiden roolista AKS:ssä. Yhdistyksen toisen puheenjohtajan Elmo Kailan tyylisten aktivistiveteraanien ohella seuraan kuului alusta lähtien lukuisia aktiiviupseereita, joiden asiantuntemusta seura käytti hyväkseen valistaessaan jäsenistöään ja sen myötä koko kansaa.

Lapuanliikkeen myrskyisien vuosien jälkeen silloinen tasavallan presidentti Ukko-Pekka Svinhufvud kielsi kesäkuun sotilaskäskyllään vuonna 1934 armeijan vakinaisessa palveluksessa olevia kuulumasta AKS:ään. Perusteltiin, että kun heille oli kiellettyä kuulua poliittisiin järjestöihin, heidän jäsenyytensä AKS:ssäkin kiellettiin. Näin seura menetti merkittävimmät maanpuolustuksen asiantuntijansa. Kieltoa upseerien kuulumista AKS:ään seurasi kielto jatkaa valistuskierroksia varuskuntiin. Tämä ylioppilaiden kesätoiminta oli ollut merkittävä keino tehdä tutuksi seuran tärkeinä pitämiä asioita. Toiminnalla oli ollut varuskuntien päällystön varaukseton tuki takanaan. Varuskunnissa huolehdittiin juhlien järjestelyistä ja varusmiehille annettiin vapaata muusta palveluksesta, jotta he pystyivät osallistumaan AKS:n infotilaisuuteen.

Tuo vuonna 1934 annettu ukaasi menetti merkityksensä viimeistään kesän -41 tienoilla. Tasavallan presidentti Risto Rytä oli heti hänen valintansa jälkeen pyydetty kumoamaan tämä "ansaitsemattomana loukkauksena" pidetty kielto. Sitä ei kuitenkaan varsinaisesti koskaan kumottu, mutta käytännössä aktiiviupseereita alkoi taas liittyä seuran riveihin.

Sotilaallisuus ja korkea maanpuolustustahto leimasivat siis AKS:n, tuon oman aikansa akateemisen nuorison luomuksen toimintaa heti alusta lähtien. Nuoren maan ajan henkeä kuvastaa myös se, että sodan uhan yhä kasvaessa seuran aloitteesta käynnistettiin kesällä -39 Karjalan kannaksen vapaaehtoiset linnoitustyöt. Karjalan kannaksen varustamista muistellaan sotahistorian kirjoituksessa sen arvon mukaisella tavalla. Harvemmin kuitenkin muistetaan tuoda esille se tosiasia, että hanke lähti liikkeelle nimenomaan AKS:n aloitteesta! Kannaksen vapaaehtoinen linnoitustyö oli valtava spontaani joukkoesiintyminen ja voimainponnistus - niin henkinen, fyysinen kuin organisatorinen. Asialla oli suuri merkitys alkaneelle

kansalliselle eheytymiselle ja vapaaehtoinen linnoitustyö oli hyvänä alkuna sille hengelle, joka syntyi YH:n ja talvisodan aikana. AKS:n ajama kansallinen eheytyminen oli varmasti yksi kantava voima viime sotien raskaina vuosina.

Arvoisa juhlaväki, olen ollut Pajarin Poikien Perinneyhdistyksen puheenjohtajana vuodesta 2016 alkaen - yli 10 vuotta! Olen tuona aikana oppinut kaikenlaista Pajarista ja alan pikku hiljaa tietää mistä puhua! Siksi haluan tässä tilaisuudessa sanoa muutaman sanan kaksinkertaisen MRR:n ritarin, kenraalimajuri Aaro Pajarin sotilaan tien alkuvaiheista: Pajarin ensimmäinen vapaussota päättyi vakavaan haavoittumiseen Heinolassa maaliskuussa 1918. Hänen uskottiin jopa kaatuneen, mutta hänet pelastettiin ja mm ikään kuin kohtalon oikusta jo joukkosidontapaikalla oli sairaanhoitajana myös Pajarin sisar Martta. Pajari toipui taistelukuntoon, mutta ei enää ehtinyt mukaan sotaan.

Aaro Pajari komennettiin toukokuussa -18 Päämajan Sotavänrakkikouluun ja upseerikoulutuksen hän sai Viipurin Upseerikokelaskurssi I:llä, joka alkoi 6.10. -18.

Aunuksen asukkaiden edustajat kääntyivät vuoden 1918 alkupuoliskolla lukuisia kertoja Suomen hallituksen puoleen pyynnöllä saada apua paikallisia punaisia ja näitä tukevia venäläisiä joukkoja vastaan. Kun hallitus ei tähän taipunut, muodostettiin vuoden 1919 alussa vapaaehtoisista koostunut ns. Annuksen toimikunta.

Joukot kokoontuivat Salmissa, Orusjärvellä ja Suojärvellä. Niiden piti edetä etelässä Lotinanpeltoon ja idässä Petroskoihin sekä katkaista Muurmannin rata. Orusjärveltä lähteneiden jääkärimajuri Paavo Talvelan johtamien joukkojen tavoite oli Prääsä ja tehtävänä jatkaa sieltä Petroskoihin. Sittemmin kenraali ja MRR nro 2 Talvela oli myöhemmin Aaro Pajarin kurssitoveri sotakorkeakoulussa ja yhdessä he olivat johtamassa Tolvajärven operaatiota 12.12.1939.

Talvelan pataljoona ylitti Suomen rajan 19.4. Suojärvellä ja aloitti etenemisen. Upseerikokelas Aaro Pajari oli liittynyt tähän joukkoon kolme päivää aiemmin. Aluksi hän toimi joukkueenjohtajana ja sitten komppanianpäällikkönä.

Yksi taistelupaikoista oli Matroosa, jonka vänrikki Väinö Heikkisen johtama komppania valtasi laajahkon saarrosten tehden yllätyshyökkäyksellä 2. - 3. toukokuuta. Pajari toimi joukkueenjohtajana. Tämä menestyksekkäs taistelu oli sitten Pajarin diplomityön aiheena Sotakorkeakoulussa vuosina 1924 - 26.

Matroosan valtauksen jälkeen retkikunnan eteneminen pysäytettiin noin kuukaudeksi, joka aika käytettiin siviilihallinnon järjestämiseen, retkikuntaan liittyneiden aunukselaisten kouluttamiseen sekä pohjoisen ryhmän sivustojen varmistamiseen.

Kesäkuun puolella välissä upseerikokelas Pajari määrättiin Heikkisen tilalle komppanian päälliköksi.

Tapani mukaan en esityksissäni kuvaile taisteluja ja niin en nytkään. - Menestyksekkäiden hyökkäysten ja tuloksekkaiden puolustusoperaatioiden siivittämänä Pajari eteni Munjärvelle, joka hänen käskettiin pitää. Siinä tehtävässä hän myös onnistui.

Kun vihollisen toiminta keskittyi etelään, Pajari käytti heinäkuun puolustuksen vahvistamiseen, miestensä kouluttamiseen ja auttoi paikallisia perustamaan suojeluskuntia. Lisäksi hän järjesti tehokasta partiotoimintaa vihollisen häiritsemiseksi.

Elokuun alussa Talvela pyysi Pajaria jatkamaan aunukselaisten avustamista. Pajari ei kuitenkaan suostunut tähän, vaan pyysi eroa. 9. elokuuta hän sai Sortavalassa Karjalan Retkikunnan Täydennyspataljoonan komentajan allekirjoittaman vapautustodistuksen: »Ylipäällikön käskystä vapautetaan komppanian johtaja A. Pajari Retkikunnan palveluksesta.»

Pajari palasi vielä kesällä 1920 Itä-Karjalaan Porajärven alueelle lähetettyjen Savon Jääkärirykmentin yksiköiden mukana. Nyt ei ollut enää kysymys taistelusta Aunuksen vapauttamiseksi, vaan suomalaisten miehittämän Porajärven pitäjän vartioimisesta. Kun Porajärvi ja Repola Tarton rauhansopimuksessa luovutettiin Neuvostoliitolle, Pajarin toiminta Itä-Karjalan heimosotiin liittyen päättyi lopullisesti.

Hyvät ystävät, tässä lyhyt tarinani Aaro Pajarin toiminnasta päivän teemaan liittyen. Hän oli siis yksi tämän muistotilaisuuden heimoveteraaneista. En ole onnistunut löytämään merkintää siitä, että Pajari olisi ollut jäsenenä AKS:ssä. Jos sellainen tieto löytyy perinneyhdistyksenne arkistoista, niin otan sen ilolla vastaan. AKS:n valajäsenten MRR:lla palkittujen listalta Pajarin nimeä ei ainakaan löydy.

Haluan vielä nostaa esille Pajarin sotatiestä jo mainitsemani Tolvajärven taistelun, ensimmäisen talvisodassa hyökkäyksellä saavutetun menestyksen. Se muutti osaltaan talvisodan kulun. Tolvajärvi-operaation onnistumisen takana oli kaksi taitavaa komentajaa, eversti Paavo Talvela - MRR nro 2 - ja everstiluutnantti Aaro Pajari - MRR nro 12.

Tuo 12.12. toteutunut hyökkäys oli suureksi osaksi Aaro Pajarin käsialaa. Siinä vihollinen lyötiin Tolvajärven matkailumajalla ja ajettiin sieltä edelleen Aittojoelle. Pajarista tuli silloin Mannerheimin luottokomentaja.

Marski kiitti Pajaria heti Tolvajärven taistelujen jälkeen: ”Vastaanottakaa itse ja esittäkää urheille joukoillenne kiitokseni sitkeästä ja voitokkaasta taistelusta.” Mannerheim totesi myöhemmin, että Tolvajärven voiton merkitystä ei koskaan voida korostaa liikaa kenttäarmeijan ja koko kansan mielialan kannalta.

AKS:n valajäsenistössä oli 23 Mannerheim-ristin ritaria. Talvelan nimi löytyy listalta, mutta ei siis Pajarin.

Kunnioitetut kuulijani, sain perinneyhdistyksenne kesäkuun 80-vuotispäiväni onnittelujen mukana 10 vuotta ennen syntymääni julkaistun kirjasen ”Isänmaa vaarassa - sananen jokaiselle puolustuskysymyksestämme”. Poimin sieltä kolme mielestäni nykyaikaan sopivaa toteamaa: Aluksi: ”Voimme ilolla todeta, että kansamme puolustustahto on kiitettävän voimakas ja ulottuu laajoihinkin kansankerroksiin.” Toiseksi: ”Me voimme puolustautua, kunhan meille annetaan kyllin nykyaikaiset välineet, hyvä koulutus ja oikea henki.” Ja kolmanneksi: ”Älköön kukaan suomalainen enää kallistako korvaansa puolustusvastaiselle propagandalle tai antako ääntänsä vaaleissa sellaiselle puolueelle tai ehdokkaalle, joka ei tässä suhteessa ole luotettava.”

Nuo totuudet istuvat hyvin tähän päivään! Venäjän helmikuussa -22 aloittaman rikollisen hyökkäyssodan takia maanpuolustustahto on jälleen korkealla tasolla, eikä sotaväen tarvitse pyydellä määrärahoja välineisiin ja koulutukseen. Jopa poliitikot ovat sen ymmärtävät! Vaalit ovat kuitenkin tulossa ja jo nyt on noussut esille mm erilaisia ehdotuksia puolustuksemme rahoittamiseksi.

Reservin kenraalina totean, että olkaa tänä tekoälyn aikana lähdekriittisiä ja uskokaa puolustusvoimiin. Se tietää tehtävänsä ja valmistautuu meillä odotettavissa olevaan uhkaan. Turvallisuusympäristömme on tosin yhä vaikeammin ennakoitavissa. Kenraalit eivät kuitenkaan valmistaudu eilisen sotiin, vaan meitä vastaan näissä oloissa tänä päivänä todennäköiseen aseelliseen toimintaan - jota tietysti miestä kukaan ei toivo!

Ylipäällikkömme totesi viime keskiviikkona, että puolustuksemme on tänään vahvempi kuin kertaakaan kylmän sodan päättymisen jälkeen. Hänen viestinsä oli myös, että jokaiseen risahdukseen ei pidä reagoida. Jäitä hattuun!

Viimeaikaiset tapahtumat ovat luoneet meille valmiuden ja varautumisen uuden normaalin. Yksi tämän päivän vakiopuheenaihe on droonit. Tässäkin teemassa puolustusvoimat on aktiivisesti mukana, mutta korostaen koko ajan kokonaisvaltaista sotilaallista suorituskykyä, joka sisältää kaiken mahdollisen. Siinä

droonit ovat yhtenä asejärjestelmänä muiden joukossa. Kyse on uuden suorituskyvyn kehittämisestä, johon eivät kiire ja mahdolliset virheelliset investoinnit istu. Droonit eivät kuitenkaan yksin ratkaise sotaa!

Hyvät isänmaalliset ihmiset, kunnioitettua sotahistorioitsijaa ja sotahistorian opettajaani Sampo Ahtoa lainaten totean, että vuonna 1918 ja sen jälkeen käymiämme sotia voidaan oikeutetusti sanoa kolmikymmenvuotiseksi sodaksi. Marraskuussa tulee täyteen 87 vuotta siitä, kun alkoi sarja sotia, joiden aikana vuoden 1918 tapahtumien jälkeen taasen testattiin verisesti haluamme säilyttää itsenäisyytemme. Meillä kaikilla on syytä kiittää niitä vastuunkantajia, isiämme ja isoisiämme sekä heidän rinnallaan taistelleita kaikkia Suomen naisia, jotka saavuttivat kaikissa noissa käymissämme kolmessa vapaussodassa voiton, joka takasi maamme itsenäisyyden säilymisen. Heidän uhrinsa ja uhrautumisensa ansiosta siniristilippumme liehuu vapaan Suomen taivaalla!

Hyvät ystävät, Akateeminen Karjala-Seura teki aikoinaan loistavaa työtä nuorison maanpuolustustahdon kohottamiseksi. Itsenäisyystaistelumme muisto vaatii vaalijoita ja te olette perinneyhdistyksenä yksi tärkeä lenkki tässä ketjussa. Töitä - niin teidän yhdistyksellänne kuin aikoinaan johtamallani Vapaussodan Perinneliitolla kyllä riittää! Työn määrää ei suinkaan vähennä tämän päivän tilanne maailmalla, jonka ovat saaneet aikaan Venäjän oikeudeton ja rikollinen hyökkäys Ukrainaan sekä Trumpin huseeraaminen Lähi-Idässä! - **Kiitos!**